

Universitat de Lleida

GUIA DOCENT
GEOGRAFIA D'EUROPA

Coordinació: TENA PAGAN, ALVARO JOAQUIN

Any acadèmic 2022-23

Informació general de l'assignatura

Denominació	GEOGRAFIA D'EUROPA			
Codi	101172			
Semestre d'impartició	2N Q(SEMESTRE) AVALUACIÓ CONTINUADA			
Caràcter	Grau/Màster	Curs	Caràcter	Modalitat
	Doble titulació: Grau en Geografia i Grau en Turisme	1	TRONCAL/BÀSICA	Presencial
	Grau en Geografia	1	TRONCAL/BÀSICA	Presencial
Nombre de crèdits assignatura (ECTS)	6			
Tipus d'activitat, crèdits i grups	Tipus d'activitat	PRALAB	PRAULA	TEORIA
	Nombre de crèdits	1	1	4
	Nombre de grups	1	1	1
Coordinació	TENA PAGAN, ALVARO JOAQUIN			
Departament/s	MEDI AMBIENT I CIÈNCIES DEL SÒL			
Distribució càrrega docent entre la classe presencial i el treball autònom de l'estudiant	60 h classe presencial 90 h treball autònom per part de l'alumne - 28 sessions de classes magistrals, seminaris i debats. Dilluns i dijous, des del 2023.02.6 a l'2023.05.23 .Es preveu docència presencial els dilluns i dimarts, a l'aula 3.48. Es preveu també una sortida de camp obligatòria per a realitzar pràctiques in situ planejada per un cap de setmana de la primavera de 2023.			
Informació important sobre tractament de dades	Consulteu aquest enllaç per a més informació.			
Idioma/es d'impartició	Català, Castellà i Anglès			
Distribució de crèdits	4 crèdits de teoria a l'aula 1 crèdit de pràctiques d'aula 1 crèdit pràctiques de camp			

Professor/a (s/es)	Adreça electrònica professor/a (s/es)	Crèdits impartits pel professorat	Horari de tutoria/lloc
HERNANDEZ TREJO, MARIO	mario.hernandez@udl.cat	3	A convenir amb e professor
TENA PAGAN, ALVARO JOAQUIN	alvaro.tena@udl.cat	3	A convenir amb e professor

Informació complementària de l'assignatura

Aquesta assignatura tracta sobre les característiques físiques, humanes, històriques, econòmiques i culturals que conformen la Europa actual. Problematitza la idea d'Europa des del punt de vista de la Geografia Física i la Humana. Més enllà d'on definim les fronteres a l'espai europeu, ja tinguem en compte el "continent" o la unió política que reuneix un nombre significatiu de països, és evident que el concepte geogràfic d'Europa esdevé determinat pel seu contingut, pel que Europa és una realitat social que mereix ésser estudiada conjuntament.

Tanmateix, a través de l'estudi regional del conjunt d'Europa l'estudiant coneixerà els trets geogràfics i socioeconòmics que han configurat el territori europeu al llarg del període contemporani, així com l'organització política, el funcionament i la construcció de la Unió Europea, un ent supranacional molt present en el funcionament de la societat actual.

Objectius acadèmics de l'assignatura

Objectius acadèmics i resultats d'aprenentatge:

- Entendre la geografia d'Europa com un conjunt de processos i construccions a diverses escales.
- Analitzar des d'un punt de vista crític algunes de les principals problemàtiques ambientals, polítiques i econòmiques a Europa.
- Aplicar conceptes i pràctiques propis de la Geografia Física i la Humana per estudiar patrons de canvi a Europa.
- Avaluar els desequilibris territorials que es produeixen a Europa i conèixer alguns mecanismes polítics i econòmics per intentar mitigar-los.

Competències

- CB2 Aplicar els seus coneixements al seu treball o vocació d'una forma professional i posen les competències que solen demostrar-se per mitjà de l'elaboració i defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- CB3 Capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per a emetre surs que inclouen una reflexió sobre temes rellevants d'índole social, científica o ètica.
- CB4 Poder transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat
- CG2 Identificar conflictes i desigualtats de les societats europees
- CG3 Caracteritzar la diversitat espacial dels territoris
- CE1 Manejar i emprar els mètodes i tècniques d'anàlisi i interpretació de les fonts estadístiques
- CT1 Adquirir una adequada comprensió i expressió oral i escrita del català i del castellà
- CT2 Adquirir un domini significatiu d'una llengua extra, especialment de l'anglès
- CT3 Adquirir formació en l'ús de les noves tecnologies i tecnologies de la informació i la comunicació

Continguts fonamentals de l'assignatura

BLOC 1. GEOGRAFIA FÍSICA

1. La configuració de l'relleu actual (4 sessions)

1. Evolució tectònica
2. Grans unitats morfoestructurals.
3. Sistemes muntanyosos
4. Les terres baixes europees
5. Impacte de les glaciacions quaternàries en el relleu

2. Diversitat climàtica i biogeogràfica (4 sessions)

1. Factors que defineixen el clima europeu: Principals característiques d'un sistema heterogeni
2. El continent europeu dins de la circulació general atmosfèrica
3. Peculiaritats de l'clima europeu
4. Classificacions i principals climes europeus
5. Principals unitats biogeogràfiques de el continent europeu

3. Hidrografia: Aigües continentals i marines a Europa (6 sessions)

1. Desenvolupament de les principals conques fluvials
2. Característiques generals de la xarxa hidrològica europea
3. Principals tipus de rius europeus (descripció d'alguns exemples)
4. Mars interiors i zones costaneres
5. Aprofitaments antròpics
6. Principals impactes antròpics
7. Canvi global i riscos associats
8. Conservació i rehabilitació

BLOC 2. GEOGRAFIA HUMANA

Tema 1: Europa com a construcció geogràfica i històrica

- 1.1. Problematització del concepte d'Europa
- 1.2. Colonialisme i imperialisme en la construcció d'Europa

Tema 2: Problemes actuals a Europa, una mirada geogràfica

- 2.1. Població i territori, envelliment i migracions
- 2.2. Globalització i canvi industrial
- 2.3. Globalització i canvi agrari
- 2.4. Espais urbans europeus. Industrialització i neoliberalisme
- 2.5. Geografia de la energia a Europa. Transició energètica i pobresa
- 2.6. Geografia de la conservació ambiental a Europa. Polítiques i reptes

Tema 3. Introducció a la geografia política d'Europa

- 3.1 El concepte de territori i la construcció de l'estat a Europa

Eixos metodològics de l'assignatura

- Classes (presencials a l'aula o virtuals a l'aula)
- Pràctiques d'aula (presencials o virtuals) relacionades amb el contingut teòric de l'assignatura
- Sortida de camp relacionada amb el contingut teòric de l'assignatura
- Solució de dubtes a través de videoconferències
- Reflexió i redacció d'assaigs.
- Debats guiats.
- Discussió de lectures.

Activitat	CODIFICACIÓ / descripció / tipologia TPD	O*	G*	HP (línia o aula)*	HNP*
Classe magistral. Presencial o en línia. (M)	AULA: 3.48 28 sessions presencials o en línia (2 festius)		1	42	21
Pràctiques (P)	Exercicis/presentacions i/o problemes		1	2 11	9
Tutories (Tut)	Les que necessiti l'alumne en horari de tutories. Es aconsellen a l'mínim 2 sessions.				
Altres (AA)					
Avaluació (AV)	1 examen final			2	35
	1 informe pràctica de camp			1,5	20
	Pràctiques			1,5	10
TOTAL	150 hores		1	60	90

O: Objectiu. HP: horas presencials del alumne. HNP: horas no presencials del alumno.

Pla de desenvolupament de l'assignatura

Es tracta d'una assignatura troncal de l'grau de Geografia. En aquesta, els alumnes adquiriran uns coneixements en la part teòrica que seran essencials per comprendre la complexitat de l'espai europeu actual, tant des del punt de vista físic, humà, històric, econòmic i cultural.

Aquesta assignatura consta d'una important teòrica, que serà complementada mitjançant diferents pràctiques, en la qual els conceptes bàsics adquirits són imprescindibles per a realitzar els exercicis pràctics a l'aula de manera autònoma, amb l'ajuda de la documentació facilitada i la possibilitat de resoldre els seus dubtes amb el professor a l'aula o en tutories específiques. A més, l'assignatura inclou a l'almenys una pràctica de camp que ajudarà els alumnes a assimilar els coneixements adquirits a l'aula, de la qual també s'haurà de realitzar un treball.

Informació sobre protecció de dades en el registre audiovisual: de conformitat amb la normativa vigent en matèria de protecció de dades de caràcter personal, us informem que:

- El responsable de l'enregistrament i l'ús dels teus imatge i veu és la Universitat de Lleida - UdL (dades de contacte de l'representant: Secretaria General. Plaça Víctor Siurana, 1, 25003 Lleida; sg@udl.cat; dades de contacte de l' delegat de protecció de dades: dpd@udl.cat).
- Els teus imatge i veu gravades s'utilitzaran exclusivament per als fins inherents a la docència de l'assignatura.
- Els teus imatge i veu gravades es conservaran fins a la finalització de el curs acadèmic vigent, i es destruiran en

els termes i condicions que preveu la normativa sobre conservació i eliminació dels documents administratius de la UdL, i les taules d'avaluació documental aprovades per la Generalitat de Catalunya (<http://www.udl.cat/ca/serveis/arxiu/>).

- La teva veu i imatge és imprescindible per impartir la docència en aquesta assignatura, i la docència és un dret i un deure de l'professorat de les universitats, que ha d'exercir amb llibertat de càtedra, com preveu l'article 33.2 de la Llei orgànica 6/2001, de 21 de desembre, d'universitats. Per aquest motiu, la UdL no necessita el teu consentiment per a registrar les teves veu i imatge amb aquesta exclusiva finalitat, d'impartir docència en aquesta assignatura.

- La UdL no cedirà les dades a tercers, excepte en els casos estrictament previstos a la Llei.

- Pots accedir a les teves dades; sol·licitar la seva rectificació, supressió o portabilitat; oposar-se a el tractament i sol·licitar la limitació, sempre que sigui compatible amb els fins de la docència, mitjançant escrit enviat a l'adreça dpd@udl.cat. També pots presentar una reclamació dirigida a l'Autoritat Catalana de Protecció de Dades, mitjançant la seu electrònica de l'Autoritat (<https://seu.apd.cat>) o per mitjans no electrònics.

Sistema d'avaluació

Informes de la surtida de camp	20%
Pràctiques en general (exercicis, presentacions i/o problemes)	30%
Examen final	50%

Nota mínima en cada part per a la realització de la mitjana: 4

Nota mínima de l'examen per a la realització de la mitjana: 4

A causa de l'actual situació d'incertesa en relació amb el COVID-19, la manera d'avaluar pot variar. En aquest cas, si no es poguessin fer examens presencials, es realitzarien de manera virtual. I si la situació fos més complicada, les pràctiques a classe prendrien més pes i l'assignatura es podria avaluar mitjançant avaluació contínua.

Els estudiants que combinin els seus estudis amb un treball a temps complet tenen dret a sol·licitar avaluació alternativa en un termini de 5 dies des del començament de l' semestre. Per a més informació, envia un Correu Electrònic a academic@lletres.udl.cat o poseu-vos en contacte amb la Secretaria de la Facultat de Lletres.

Bibliografia i recursos d'informació

Nota: Es tracta de recursos generals per a l'estudiant. Els professors facilitaran recursos addicionals a mesura que es vagi desenvolupant l'assignatura.

Bibliografia bàsica

López-Palomeque, F., Plaza, J. I. (2019). *Geografía de Europa: estructuras, procesos y dinámicas territoriales*. Editorial Tirant Humanidades. 589pp.

Murphy, A., Jordan-Bychkov, T. G. i Bychkova, B. (2020) *The European Culture Area*. Rowman & Littlefield. New York. 434pp

Geografia física

Koster, E. A. (2005). *The Physical Geography of Western Europe* Oxford University Press. 473 pp.

Landes, D. (2008). "Respuesta a los condicionamientos geográficos: Europa y China" en: Landes, D. (2008). *La riqueza y la pobreza de las naciones: por qué algunas son tan ricas y otras son tan pobres*. Editorial Crítica. Pp. 31-41.

Strahler, A. (2016). *Introducing Physical Geography*. Wiley india Pvt. Ltd; 6th Edition. 660 pp.

Unión Europea (2014). *Medio ambiente*. Oficina de Publicaciones. 16 pags.

Unión Europea (2014). *Acción por el clima*. Oficina de Publicaciones. 16 pags.

Woodward, J. (2009). *The Physical Geography of the Mediterranean*. Oxford University Press. 592 pp.

Demografía i societat europea:

Eurostat (2015). "Population", "Living Conditions", "Health", "Education and training", "Labour Market" en *The EU in the world. 2015 edition*. Eurostat Statistical books. Publications Office. Pp. 17-72.

Sánchez Aguilera, D. (2000). "Hacia el crecimiento cero. Etapas y diferencias regionales de la evolución demográfica europea" en: López Palomeque, F. coord. (2000). *Geografía de Europa*. Ariel, Barcelona. Pp. 163-168.

Sánchez Aguilera, D. (2000). "Las transiciones demográficas europeas. Modelos regionales" en: López Palomeque, F. coord. (2000). *Geografía de Europa*. Ariel, Barcelona. Pp. 173-189.

Sánchez Aguilera, D. (2000). "Etapas y tipos de flujos migratorios en Europa" en: López Palomeque, F. coord. (2000). *Geografía de Europa*. Ariel, Barcelona. Pp. 190-196.

Rau, R., Muszyńska, M. M., & Vaupel, J. W. (2013). "Europe, the oldest-old continent". In *The Demography of Europe* (pp. 119-137). Springer Netherlands.

L'organización política d'Europa:

Berend, I. T. (2006). "Economic integration and the rise of the European Union" en: Berend, I. T. (2006). *An economic history of twentieth-century Europe: economic regimes from laissez-faire to globalization*. Cambridge University Press. Pp. 197-212

Coudenhove-Kalergi, R (1923) "Fronteras de Europa" en: Coudenhove-Kalergi, R., Sánchez, G. A. P., & de La Guardia, R. M. M. ([1923] 2002). *PanEuropa: dedicado a la juventud de Europa*. Tecnos. Pp. 23-33.

Unión Europea (2014). *Cómo funciona la Unión Europea*. Oficina de Publicaciones. 39 pags.

Unión Europea (2014). *Presupuesto*. Oficina de Publicaciones. 16 pags.

L'economía europea:

Artigues, A. (2001) "Europa" en Artigues, A. (2001). *Geografía mundial del turismo*. D. A. Barrado, & J. Calabuig (Eds.). Síntesis Editorial. Pp. 315-388

Berend I. T. (2006) "Europe: a rising economic superpower" en: Berend, I. T. (2006). *An economic history of twentieth-century Europe: economic regimes from laissez-faire to globalization*. Cambridge University Press. Pp. 320-326

Escribano, G. (2009). "Seguridad energética" en: Morata, F. coord.. (2009). *Energía del siglo XXI: Perspectivas europeas y tendencias globales*. Institut Universitari d'Estudios Europeus. Pp. 22-26

Méndez, R. y Molinero, F. (1998) "Localización y estructura de las áreas industriales y urbanas" en: Méndez, R., & Molinero, F. ([1984] 1998). *Espacios y sociedades: introducción a la geografía regional del mundo*. Ariel. Pp. 98-107

Méndez, R. y Molinero, F. (1998) "Los espacios rurales y las actividades agrarias" en: Méndez, R., y Molinero, F. ([1984] 1998). *Espacios y sociedades: introducción a la geografía regional del mundo*. Ariel. Pp. 118-132

Torres, J. R. F. (2014). La Política Agrícola Común: origen, desarrollo y perspectivas. *Revista de derecho de la Unión Europea*, (26), 17-40.

Unión Europea (2014). *Aduanas*. Oficina de Publicaciones. 11 pags.

Unión Europea (2014). *Agricultura*. Oficina de Publicaciones. 16 pags.

Unión Europea (2014). *Banca y Finanzas*. Oficina de Publicaciones. 12 pags.

Unión Europea (2014). *Comercio*. Oficina de Publicaciones. 16 pags.

Unión Europea (2014). *Empresa*. Oficina de Publicaciones. 16 pags.

Unión Europea (2014). *Energía*. Oficina de Publicaciones. 16 pags.

Unión Europea (2014). *La unión económica y monetaria y el euro*. Oficina de Publicaciones. 20 pags.

Unión Europea (2014). *Mercado interior*. Oficina de Publicaciones. 12 pags.

Unión Europea (2014). *Transporte*. Oficina de Publicaciones. 19 pags.

Zapater, E. (2009). "La singularidad del contexto energético internacional y la posición devulnerabilidad de la UE" en: Morata, F. coord.. (2009). *Energía del siglo XXI: Perspectivas europeas y tendencias globales*. Institut Universitari d'Estudios Europeus. Pp. 50-54

Zapater, E. (2009). "La acción de la Unión Europea en materia de seguridad de aprovisionamiento a nivel interno" en: Morata, F. coord.. (2009). *Energía del siglo XXI: Perspectivas europeas y tendencias globales*. Institut Universitari d'Estudios Europeus. Pp. 63-67

Regions, desequilibris i política regional a Europa:

Comité de las Regiones (2002). "Cohesión territorial" en: Comité de las Regiones (2002). *Cohesión territorial en Europa*. Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas. Pp. 7-13.

Rodríguez-Pose, A., & Petrakos, G. (2004). Integración económica y desequilibrios territoriales en la Unión Europea. *EURE Vol. XXIX, N°89 (Santiago de Chile)*, 63-80.

Unión Europea (2014). *Política Regional*. Oficina de Publicaciones. 16 pags.